

Sygn. akt IV CSK 128/21

POSTANOWIENIE

Dnia 19 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku Dyrektora Zakładu Karnego w S.

przy uczestnictwie T. S.

z udziałem Prokuratora Okręgowego w G. i Polskiego Stowarzyszenia (...) w W.

o uznanie T. S. za osobę stwarzającą zagrożenie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 19 marca 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania

od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 29 czerwca 2020 r., sygn. akt V ACa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adw. B. O. wynagrodzenie w kwocie 405 (czterysta pięć) zł, powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi T. S. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika T. S. od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 29 czerwca 2020 r., sygn. akt V ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹§ 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001, III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Według ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, uczestnik przebywał w izolacji penitencjarnej sześć razy, a ostatnim wyrokiem z dnia 30 czerwca 2006 r. został skazany na karę 15 lat pozbawienia wolności za to, że wielokrotnie i przy użyciu niebezpiecznych narzędzi, dokonywał rozboju w mieszkaniach podając się za kontrolera urządzeń gazowych lub pracownika administracji w W., w okresie od września 1996 r. do czerwca 1998 r., wobec nieletnich dziewczynek w wieku 10-13, najczęściej grążąc nożem przystawionym do szyi i doprowadzał je do stanu bezbronności poprzez skrępowanie rąk, po czym doprowadzał je do poddania się

czynnościom seksualnym przez dotykanie okolic narządów płciowych i do obcowania płciowego zmuszając do odbywania stosunku oralnego. Orzeczoną karę zaczął odbywać w dniu 24 kwietnia 2002 r. Nie był karany dyscyplinarnie. Jego zachowanie w trakcie kary izolacyjnej uznano za dobre; był nagradzany 42-krotnie, najczęściej za udział w działalności klubu literackiego, pisanie wierszy i artykułów. W 2006 r. ukończył program aktywizacji pozazawodowej poprzez naukę redagowania tekstów i tworzenie układów graficznych za pomocą komputera. Decyzją z dnia 11 stycznia 2007 r. Komisji Penitencjarnej został skierowany do odbywania kary w oddziale terapeutycznym dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo. Korzystał też z programu psychokorekcji indywidualnej i uczestniczył w zajęciach grupowych dla skazanych ze zdiagnozowanymi zaburzeniami preferencji seksualnych w edukacji seksualnej, radzenia sobie ze stresem, treningu zastępowania agresji. Efektywność prowadzonych oddziaływań terapeutycznych określono jako niewielką, a postępy w resocjalizacji jako mierne. Uczestnik posiada patologię osobowości o charakterze dysocjalnym. Stwierdzono u niego zaburzenia preferencji seksualnych pod postacią pedofilii niewyłącznej i sadyzmu. Z tego względu po odbyciu kary pozbawienia wolności wymaga terapii w programie dla preferencyjnych sprawców przestępstw seksualnych w warunkach ambulatoryjnych. W trzech zastosowanych metodach aktuarialnych oceny prawdopodobieństwa ponownego popełnienia czynu zabronionego (RRASOR, STATIC 99, RISK MATRIX 2000 - 2 ETAP TESTU, IDA) uzyskał wynik wysoki, a w jednej średni. Za najważniejsze z predyktorów klinicznych ponownego popełnienia przez uczestnika czynu niezgodnego z prawem uznano zaburzenia osobowości typu dysocjalnego, jak i zaburzenia preferencji seksualnych, a także okoliczność, że po raz szósty przebywał w izolacji penitencjarnej. Z kolei zasobami obniżającymi prawdopodobieństwo popełnienia czynu niezgodnego z prawem są: dysponowanie przez uczestnika miejscem zamieszkania po opuszczeniu zakładu karnego, ukończenie programu aktywizacji pozazawodowej oraz praktyczne wykorzystywanie przez niego predyspozycji literackich, a także fakt, że przez okres 4 lat przed ostatnim osadzeniem go w zakładzie karnym był w stanie powstrzymać się od zachowań niezgodnych z prawem.

Powyższych ustaleń Sąd Okręgowy dokonał na podstawie drugiej opinii zespołu biegłych, gdyż pierwszą uznał za niejasną i budzącą wątpliwości, a także na podstawie akt osobopoznawczych uczestnika i jego zeznań.

W opinii zasadniczej i uzupełniającej, z której dowód przeprowadził Sąd pierwszej instancji, ale nie uznał jej za podstawę ustaleń faktycznych, biegli z Ośrodka Ekspertyz Sądowych „M.” w K. stwierdzili, że prawdopodobieństwo popełnienia przez uczestnika ponownie czynu z użyciem przemocy lub groźby jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, którego górna granica wynosi co najmniej 10 lat jest bardzo wysokie.

Drugi zespół biegłych złożony z dwóch psychiatrów, psychologa i seksuologa z Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej w G., stwierdził, że w przypadku uczestnika istnieje wysokie prawdopodobieństwo popełnienia tego rodzaju czynu zabronionego.

Rozpoznając ponownie sprawę (po kasatoryjnym postanowieniu Sądu Najwyższego) Sąd Apelacyjny, biorąc pod uwagę wyniki uzupełnionego, w poprzednim postępowaniu drugo-instancyjnym, postępowania dowodowego z kolejnej opinii zespołu biegłych lekarzy psychiatrów, lekarza psychologa, psychologa i seksuologa klinicznego ustalił, że w odniesieniu do uczestnika zachodzi bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia opisanego wyżej rodzaju czynu zabronionego, a szanse na zmianę w zakresie jego zaburzeń preferencji seksualnych i osobowości są znikome. Także skuteczność ewentualnej terapii farmakologicznej w jego przypadku jest poważnie ograniczona. Najsilniejszą potrzebą przejawioną przez uczestnika jest potrzeba agresywności, bardzo silne są także potrzeby osiągnięć i zabawy, a silne są potrzeby seksualne, autonomii, doznawania ratunku, uległości, poznawcza i afiliacji. W bardzo ograniczonym zakresie uczestnik posiada wewnętrzne czynniki hamujące agresję. Dla uczestnika źródłem ograniczenia jego wolności nie są normy i zasady społeczne, ale konkretne osoby, stojące mu na przeszkodzie i dlatego w swoim przekonaniu musi im się skutecznie, poprzez agresywnie zachowania, przeciwstawić. Występuje u niego pierwszeństwo impulsywności w stosunku do refleksyjności.

Powołany przez Sąd drugiej instancji zespół biegłych wyjaśnił, z czego wynika różnica pomiędzy wnioskami ich opinii a wnioskami opinii zespołu biegłych z Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej w G. Mianowicie uwzględnili dodatkowe przesłanki, które szczegółowo przedstawili oraz ocenili wagę czynników, w świetle których biegli z Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej w G. przyjęli tylko wysoki poziom prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego określonego w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób; chodzi o posiadanie przez uczestnika mieszkania i możliwości podjęcia pracy zawodowej.

Sąd Apelacyjny rozpoznając ponownie sprawę wyeliminował przyczyny, które spowodowały wydanie przez Sąd Najwyższy postanowienia kasatoryjnego z powodu nieważności postępowania, a mianowicie umożliwił uczestnikowi udział w rozprawie apelacyjnej i odniesienie się do wniosków biegłych przez zadawanie im bezpośrednio pytań.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepubl., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie

konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący wywodzi z naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa procesowego wskutek pominięcia zgłoszonych wniosków dowodowych, tj. : a) z akt osobowych z ZK w S.(akta A,B,C), w tym z półrocznych opinii penitencjarnych, informacji o karach i nagrodach wraz z uzasadnieniami funkcjonariuszy wnioskujących, informacji dotyczących terapii, w jakich uczestniczył, z opisem ich przebiegu i rezultatów, listów uczestnika i innych dokumentów mogących świadczyć o stosunku uczestnika do popełnionych czynów; b) ze sprawozdania z kontroli przeprowadzonej w KOZZD w G. w dniach 6-7 czerwca 2019 r. dotyczących terapii przeprowadzonych w tym Ośrodku; c) z opinii innych biegłych z uwzględnieniem aktualnych badań uczestnika, jego akt osobowych i informacji odnośnie do realizowanego programu terapeutycznego; d) z zeznań świadka na okoliczność perspektyw życia uczestnika na wolności.

Dowód z opinii biegłego sądowego, zespołu biegłych, a także z opinii instytutu, o którym stanowi art. 290 § 1 k.p.c. ma charakter szczególny, gdyż zasadniczo nie służy ustalaniu okoliczności faktycznych, lecz ich ocenie przez pryzmat wiadomości specjalnych. Do dokonywania wszelkich ustaleń w procesie powołany jest sąd, a nie biegły (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 254/14, nie publ.), a zatem opinie te są oceniane przez sąd w ramach kryteriów określonych w art. 233 § 1 k.p.c. Strony powinny wykazywać fakty, z których wywodzą skutki prawne, a zadaniem biegłego jest naświetlenie wyjaśnianych okoliczności z punktu widzenia wiadomości specjalnych przy uwzględnieniu zebranego w toku procesu i udostępnionego materiału dowodowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1969 r., I CR 140/69, OSNCP 1970, nr 5, poz. 85).

Skarżący nie wykazał, by zaskarżone postanowienie było oczywiście nieprawidłowe w powyższym rozumieniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W sprawie zostały przeprowadzone opinie aż z trzech zespołów

biegłych, które wraz z opiniami uzupełniającymi były przedmiotem szczegółowej oceny Sądu drugiej instancji, czego odzwierciedleniem jest pisemne uzasadnienie zaskarżonego postanowienia. Opinie zespołu biegłych obejmują około 200 kart (k. 165-187, 214-216, 341-390, 435-437, 736-883 i 1161). Należy mieć na uwadze, iż Sąd drugiej instancji na chwilę wydawania zaskarżonego postanowienia dysponował aktualnym stanowiskiem ostatniego zespołu biegłych, którzy składali wyjaśnienia na rozprawie, także aktualną opinią z Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym w G. (KOZZD), w związku z tym, że uczestnik zastał tam osadzony, po zakończeniu odbywania kary izolacyjnej, na podstawie postanowienia zabezpieczającego Sądu drugiej instancji. W tej sytuacji oddalenie wniosku o powołanie kolejnego zespołu biegłych sądowych nie może być uznane za oczywistą obrazę prawa procesowego. Sąd drugiej instancji przedstawił w pisemnych motywach szczegółową ocenę opinii zespołów biegłych. Z kolei kwestie związane z zachowaniem uczestnika w trakcie odbywania kary izolacyjnej, w tym nagradzaniem go były przedmiotem ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, które w tej części nie były kontestowane przez Sąd drugiej instancji, który, po uzupełnieniu postępowania dowodowego, odmiennie ocenił przesłankę stopnia prawdopodobieństwa popełnienia przez uczestnika przestępstwa, o którym mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. Ponadto okoliczności te były przedmiotem opinii zespołu biegłych. Nadto z przedstawionej opinii z KOZZD z dnia 5 czerwca 2020 r. wynika, że uczestnik w okresie od 7 grudnia 2019 r. do 5 czerwca 2020 r. nie uczestniczył w żadnym ze spotkań z psychologiem i psychologiem seksuologiem oraz nie podjął psychoterapii stwierdzonych u niego zaburzeń osobowości i zaburzeń preferencji seksualnych, a ponadto rozpoznali u uczestnika dyssocjalne zaburzenia osobowości i zaburzenia preferencji seksualnych pod postacią sadyzmu, pedofilii i raptofilii (k. 1153-1159), na którą powołał się Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia. Jeśli natomiast chodzi o zeznania wnioskowanego świadka, to okoliczność, którą miałby świadek potwierdzić, była brana pod uwagę, jako jeden z elementów przy prognozie co do przyszłego zachowania się uczestnika (tj. posiadanie mieszkania i kwalifikacji do wykonywania pracy zawodowej) natomiast ocena perspektyw życia uczestnika na wolności wykracza poza fakty i wymagała wiadomości specjalnych i w tej materii również

wypowiedział się ostatni zespół biegłych i w tym aspekcie Sąd Apelacyjny także dokonał oceny prawnej. Nie ulega więc wątpliwości, że Sąd drugiej instancji, wydając zaskarżone postanowienie, bazował na rozległym materiale dowodowym, który poddał szczegółowej ocenie tak w zakresie podstawy faktycznej, jak i prawnej i dysponował lepszą perspektywą oceny przewidywanego zachowania uczestnika, niż miało to miejsce w ramach postępowania przed Sądem Okręgowym i w ramach pierwszego w tej sprawie postępowania odwoławczego.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. i art. 13 § 2 k.p.c., a o wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi z urzędu orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze (j.t. Dz.U. 2020, poz. 1651, ze zm.) w zw. z § 4 ust. 1-3, § 5, § 14 ust. 1 pkt 2, § 16 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r. poz. 18), mając też na uwadze nakład pracy pełnomocnika z urzędu.